

el. Déli szélét nem tudtuk meghatározni, mivel azt a részt magas, sűrű vetés fedte.

M43-60 (KÖH 52780): Az itt folyó Krak-ér K-i partján húzódó, nagy kiterjedésű lelőhelyet a vízfolyások (Krak-ér, Csanádpalotai-éri-csatorna) még élő és már kiszáradt, náddal sűrűn benőtt medre mellett lokalizálták. Bejárásunk során a lelőhely lényegesen nagyobbak bizonyult, elsősorban D-i irányban. Sőt a megfigyeltnél valószínűleg nagyobb is, mivel a határon található erdő területén gyanítható a lelőhely széle. Óriási mennyiségben és változatosságban figyeltünk meg kerámiatöredékeket (őskor, szarmata, Árpád-kor, késő középkor). A lelőhely Ny-i részén, a két ér találkozásának kihasasodó szögletében kizárólag középkori leletanyag került elő, köztük több cserépbogrács töredéke, valamint hullámvonallal díszített oldal. Elkülönítése azért nem lehetséges, mert a középkori leletanyag ezután is jelentkezett, igaz gyéresebb számban. A lelőhely K-i szélén egy kb. 300×300 m-es területen nagy intenzitással jelentkeztek szarmata cserepek, ezt a göcot önálló lelőhelyként különítettük el, mivel a nagy kiterjedésű patak menti lelőhelyrészről egy kb. 100 m széles leletmentes sáv választja el. A lelőhely É-i és ÉK-i irányban is nagyobbak bizonyult a Csanádpalotai-éri-csatorna irányába. A lelőhely É-i szélén, a Szalontaiék által azonosított sáncárok körbevett objektum (földvár?) helyszíni szemlénk során is felismerhető volt, bár a leletanyag koncentrációja nem volt eltérő a környező területektől. A Google Earth műholdfelvételén azonban kiválóan látszik az ovális alakzat (350×200 m), amely egy erődített településre utalhat.

M43-61 (KÖH 52785): Az országhatáron is átnyúló lelőhely középső és É-i részén közepes intenzitással gyűjtöttünk cserepeket, míg D-i részén a magas, sűrű gabona ellenére is találtunk néhány töredéket.

M43-62 (KÖH 52787): Az Élővíz-főcsatorna és a Kövegyi-csatorna közt lokalizált lelőhely helyszíni szemlénk során jóval kisebbnek bizonyult, tulajdonképpen az eredeti kiterjedésének csupán a középső része érintett régészeti szempontból. A lelőhely peremén újkori anyagot figyeltünk meg.

Munkatársak: Koller Melinda, Hetesi Szilvia, Hrivnák Péter Pál.

FEKETE CSANÁD

119. Császló, Belke-dűlő (Gacsály, Lanka-dűlő) (KÖH 60149)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B

A lelőhely déli határán Bocz Péter 2008 márciusában egy erős, jellegzetes fémdetektoros jelre rábontva egy edény fenekére bukkant.

2009. március 2-án a nevezett helyen a gép által jelzett pontra jócskán ráhagyunk és egy 140×200 cm alapterületű szelvényt jelöltünk ki. Célunk az volt, hogy a depó gödrét megtaláljuk. Szintenként haladtunk lefelé, mindig nyelve a felszínt, de sem gödör, sem egyéb

objektum foltja nem mutatkozott. A szelvényben minimális kerámiatöredék és paticszemcse jelentkezett. Az edény fenéke a humuszba nyúlott, a jelenlegi járósztinttól 35–40 cm mélyre. Bontás során nyilvánvalóvá vált, hogy egy lefelé fordított edény roppant össze a föld súlyától, mely alól lassan egy bronzspirális bontakozott ki.

A bontás során egymás után távolítottuk el a cserepeket, alattuk több spirális, azok alatt korongos végű csákányok sorakoztak. Úgy tűnt, a fegyverek mintha fel lettek volna táalva, mintegy körben kiterítve. Az is biztos, hogy e tárgyak egy öblös, de lefelé szűkülő tálban voltak, melyre ráborították azt az edényt, melyet először észleltünk. Az altalaj elérésével biztosan állíthatom, hogy csak akkora gödröt ástak, amelybe a tálát éppen bele tudták állítani. Egyéb objektum nyomát továbbra sem tudtuk megfogni. Véleményem szerint, a telepbe ásott halmazlelet önálló objektum, nem valamely másik része. A területet átfésülve még néhány bronzrög akadunk.

Munkatársak: Bacskai István (KÖSZ), Bocz Péter (JAM), Fábrián László (Csengeri Múzeum), Pintyéné Varga Eszter (JAM).

PINTYE GÁBOR

120. Csengersima, Köztemető (KÖH 53495)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) N

2009. június 8–15. között feltárást végeztünk a köztemető területén, melyet a már korábban felhagyott terület irányában kívántak kiterjeszteni. Ezen a területen azonban egy domb áll, mely mesterségesnek tűnt. Oldalában már korábban is került elő régészeti lelet 1998-ban, egy honfoglalás kori sír maradványa. A dombot – a sírok exhumálása után – régészeti felügyelet mellett planírozták el. Az 1998-as sír környékét, és a domb előterét megkutattuk, de régészeti jelenségeket nem tapasztaltunk. Az exhumálás befejezése után azonban lehetőség nyílt a domb belsejének a részleges megvizsgálására is. Itt a következőket tapasztaltuk.

A domb alsó része egy mintegy 120 cm magas, 10–15 m átmérőjű mesterséges halom, melyet utólag, valamikor a 18. században, esetleg a 19. sz. elején magasíthattak meg. (Az újkori sírok nem, vagy csak minimális mértékben bolygatták meg az eredeti halmot.) Az eredeti halom alját az eredeti humuszra terítették szét, befedve az itt előkerült gazdag hamvasztásos sírt. Ez gyakorlatilag a domb teljes (feltárt) területére kiterjedt. Közepén két kisméretű, hamvakkal és leletekkel teli téglalap alakú gödör került elő, melyek közül az egyiket egy későbbi gödör majdnem teljesen megsemmisített. A területen igen sok faszenet, kalcinált csontot találtunk. Rengeteg megolvadt, alakatlan bronzrög, néhány arany tausírozású vastárgy, egy alaktalanná olvadt ezüstedény(?) darab, láncingdarabok, valamint kézzel formált és korongolt kerámia – köztük terra si-

gillata – került elő. Az egyik terra sigillata feliratos volt, ez alapján a temetkezés a Kr. u. 2. sz. második felére keltezhető. A mai Magyarország területén ez az első ilyen típusú temetkezés: a kárpáti kurgánok népéhez köthető, amelyik alapvetően dák, ám a kerámiaanyag germán jellegzetességeket mutat.

A levédetett domb feltárása nem teljes, így a fel nem tárt részeken további leletanyag várható.

Munkatársak: Bakos János, Bocz Péter technikusok, Bacskai István (fémkereső), Fábrián László, a Csengeri Múzeum igazgatója.

ISTVÁNOVITS ESZTER – JAKAB ATTILA

121. Csévharaszt, Pusztacsév és Pusztapótharaszt

(KÖH 39433, 72131)

(Pest megye) Ő, Sza, Á

A jelentést lásd a kötet 114. oldalán!

MIKLÓS ZSUZSA

122. Csongrád, Elsőpart II.

(KÖH 17407)

(Csongrád megye) Sza, Ú?

A Csongrádot elkerülő út nyomvonalának építéséhez kapcsolódó szakfelügyelet során azonosított lelőhely a város belterületének Ny-i szomszédságában található, egy legelőként használt, lapályos területen. Feltárását a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat munkatársai 2009. augusztus 31. és szeptember 16. között, 2640 m²-en végezték el.

Ennek során egy szarmata kori telep nyomait találtuk meg. Összesen 38 objektumot regisztráltunk, melyek többsége méhkas alakú gödör volt, emellett feltártunk 3 kutat és néhány cölöphelyet. A lelőhely D-i végén egy sorban hat téglalap alakú gödröt találtunk, melyekből leletanyag nem került elő, ezek feltehetőleg újkori jelenségek.

Az objektumokból felszínre került leletanyag többsége – állatcsontok mellett – korongolt és kézzel formált kerámiatöredék volt. Érdekesebb lelet az egyik kútból napvilágot látott csaknem ép, sötétszürke, korongolt, nagyméretű edény, valamint egy lapított végű, bronz huzalkarperec.

A leletek a KÖSZ szegedi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozásukat követően a szegedi Móra Ferenc Múzeumba kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Kulcsár Zoltán, Kulcsár Zoltánné, Frank Tamás.

HARGITAI ANDRÁS

123. Csongrád, Fatelep (Sarok-tanya III.)

(KÖH 17433)

(Csongrád megye) Ő, B?

2009. június 25-én helyszíni szemlét végeztem a 0323/18 hrsz. telken, beruházást megelőzően. Az épületbővít-

mény DNy-i oldala mellett egy 34×3,5 m méretű kutató-árkot húztunk. A humusz alatti kb. 40–48 cm vastag feltöltésből állatcsontok, őskori kerámiatöredék került elő. Az összességében sárga feltöltésből kikerülő leletek jól láthatóan olyan helyről kerültek ide, ahol összefüggő régészeti objektumokat bolygattak meg, mert a leletekhez szorosan szürkésbarna színű, homokos-lössös altalajjal kevert kemény föld tapadt. A későbbiekben helybeliek elmondták, hogy a fatelep területén is üzemelt egykor homokbánya, s annak feltöltéséhez a bokrosi út túloldaláról, szintén homokbányákból hozták a földet. Ezeknek a túloldali homokbányáknak a területén azonosítjuk a Csongrád 20–21., 67. és 83. sz. lelőhelyeket.

A kutatóárok D-i végében egy 180×270 cm méretű, 3 m mély szondát nyitottunk, melyben a talajrétegek 130–160 cm mélységig egyeztek az árokban megfigyelttel. Attól lejjebb, 218–238 cm mélységben homogén, fekete, kemény, humuszos, mocsári talajt találtunk. Ebbe nyom nélkül ágyazódva, egymástól 2 m-re 2 apró, vékony falú őskori edény töredéke került elő, az egyik valószínűleg bronzkori bögre peremtöredéke.

Megfigyeléseink szerint tehát a 68. sz. lelőhely, az egykori település állóvízhez közelebb eső része kiterjed erre az ingatlanra is.

BÉRES MÁRIA

124. Csongrád határa

(Csongrád megye) B, LT, Sza, Á

A 451. sz főút csongrádi szakasza melletti kerékpárút nyomvonalán 2009 novemberében terepbejárást végzett az Ásatárs Kft. A tervezett nyomvonal a Bokrosi úti csomóponttól (20+712 km-szelvény) indulva Bács-Kiskun és Csongrád megye határáig (13+660 km-szelvény) tart DNy-i irányban, összességében 7145 m hosszan (1. tervezési szakasz). A másik irányba DK felé, a Vasút utca–Fő utca csatlakozásától haladna a leendő kerékpárút a Tisza védtöltésén futó Eurovelo kerékpárútig, azaz a vasúti hídig (2–7. tervezési szakasz, 5883 m). Terepmunkát csak az 1. szakaszon, külterületi szántókon tudtunk végezni, ahol a nyomvonal megfelelő szintjét az adott terepviszonyokhoz igazodva bevágással, ill. többnyire feltöltéssel tervezik kiépíteni.

Félegyházi út (KÖH 17405): A lelőhely egy a főútra merőleges irányú, lekopott tetejű, homokos kiemelkedésen fekszik a tsz telephelytől kb. 50 m-re K-re. Ismert területén régészeti leleteket nem találtunk, viszont néhány 10 m-re keletebbre a viszonylag jól járható gabonavetésben egy kb. 140×70 m-es foltban rögzítettünk leletkiterjedést, ami az ismert lelőhely folytatásaként értelmezhető, É-i határa továbbra is bizonytalan a rossz látási viszonyok miatt. Az általunk gyűjtött kerámia (Árpád-kori töredékek, egy-egy szarmata és kelta oldal) segítségével pontosítani lehet a lelőhely eddig ismeretlen korát; a leletek alapvetően egy Árpád-kori telepmaradványra utalnak. (A területen korábban csak salakot gyűjtöttek.)